

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Medvlla Theologiæ Moralis

Busenbaum, Hermann

Monasterii Westphaliæ

Tractatus Secundus. De regula externa actuum humanor[um], scilicet à
Lege.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40957

legii est, qua in scrupuloso, ex nimio timore peccandi, turbatur ratio, ut non possit rectè rem examinare. Unde esto aliqua confessus non fuerit, non tenetur tamen cum tanto damno, & periculo anxietatis perpetuæ, procurare integritatem confessionis, cum ab ea minores sæpè difficultates excusent, ut notat *Köning. Lay. Bon. Azor. Bec. IX.* Confessarius non permittat confiteri, vel proponere scrupulos, vel dubia, (maximè, si semel ad fatietatem audiverit) quia alioqui nunquam fontem scrupulorum exhaustiet, *vid. apud Lay. hic. c. 6. Filliuc. hic. l. 2. de matr. d. 4. Azor. t. 1. l. 2. cap. 20. Bresserum l. 6. toto. Bec. pag. 2. tom. 1. cap. 4. Bonac. d. 3. q. 4. p. 9.*

TRACTATUS SECUNDUS,

De regula externa actuum humanorum, scilicet Legis.

CAPUT I.

De natura & obligatione Legis in genere.

DUBIUM I.

Quid sit Lex, sive Præceptum?

Respondeo. Lex, & Præceptum, prout hic indistinctè accipitur, est recta agendorum, aut omittendorum ratio. Interim, cum à superiore non communitati, sed alicui tantum, aut aliquibus in particulari aliquid præcipitur

tur

tur, non appellatur Lex, sed Præceptum tantum; *Suar. Lay. Bon. d. 1. q. 1. p. 1.* Unde resolve.

I. Ad Legem, seu Præceptum quis tenetur; non ad Consilium: cum hoc tantum dirigat, illud etiam obliget, *ibid.*

II. Cum iniqua lex est, & contra rationem, non obligat, quia deficit à rectitudine, *ibid.*

III. Cum dubium est de justitia, teneris lege: quia legislator possidet jus præcipiendi; idemque regitur altiore consilio; ac potest habere rationes subditis occultas. Addit *Suar.* etiam obligare, licet contra justitiam legis sint rationes probabiles: quia alias nimia daretur licentia legibus non parendi, cum vix possint esse tam justæ, quin aliqua apparens ratio dubitationem movere possit. *Suar. l. 1. c. 9. Bonac. p. 8. n. 11.*

IV. Leges & sententiæ latæ à tyrannis, obligant, si ij pacificè regna possideant, & à Republica tolerentur. Nec obstat, quod sententia judicis illegitimi dicatur esse nulla: id enim verum est de sententia, prout est præcisè à tyranno; non autem, prout est à voluntate, saltem interpretativa & implicita Reipublicæ, quæ dum tyrannum, & judices ab eo constitutos repellere nequit, tacitè confert iis potestatem gubernandi, eorumque leges & acta ratificat, *Less. l. 2. c. 29. d. 9. Salas. d. 10. f. 3. n. 14.*

V. Non tenetur quis ad legem, nisi promulgata sit, sive denunciata. *D. Tho. p. 2. q. 90. Lay. lib. 1. t. 4. c. 3. Molina, Salas, Suarez, & alii communiter.*

DUBIUM II.

Quotuplex est Præceptum?

Respondeo. Præceptum dividitur 1. universaliter, in Affirmativum, & Negativum. Illud est, quod bonum præcipit: hoc, quod malum prohibet. Differunt inter se, quòd Affirmativum obliget quidem semper, sed non ad semper, seu, non pro omni tempore, v. g. Honorandi sunt parentes; non semper, sed suo tempore. Negativum obligat, & semper, & ad semper, *vid. Bec. in 1.2. t.3. c.1. q.3.*

2. In Naturale, & Positivum. Præceptum Naturale, sive juris nature, est dictamen, seu iudicium nostræ rationis, quo per lumen nobis ab authore naturæ impressum statuimus, quid agendum, & quid vitandum sit, quale est illud: Bonum est faciendum; malum fugiendum. Ex quo præcepto generali particularia, v. g. Deum esse colendum, nemini faciendam esse injuriam, imò omnia præcepta Decalogi, (excepta circumstantia *Sabbati*) multa; alia derivantur. Præceptum Positivum, seu Juris Positivi est, quod libera Dei, vel hominum voluntate positum est, & ex eadem dependet. v. g. Præceptum de Baptismo, jejuniis quadragesimali, &c.

Porro quomodo Præcepta Positiva mutari & variari possint, ac soleant, naturalia verò semper maneant, vide *apud scholasticos, & Less. l.2. de Ure & Jus. c.2. dub.2.*

Resp. II. Præceptum Positivum dividitur in præceptum Juris divini, quod scilicet à Deo traditum

ditum est; & in Juris humani, quod ab homine. Positivum divinum dividitur in præcepta Veteris & Novæ Legis. Lex Vetus continebat præcepta moralia, cæremonialia, & judicialia, de quibus, *vid. D. Tho. 1. 2. d. 3.* Lex nova continet præcepta supernaturalia fidei, & Sacramentorum. Positivum humanum dividitur in præceptum Juris Ecclesiastici, sive Canonici, quod autoritate, Ecclesiæ scilicet, Summi Pontificis, aut Concilii statutum est: & Juris Civilis, seu Politici, quod fundatur in potestate seculari.

DUBIUM III.

An vis & substantia Legis Positivæ dependeat ab acceptatione communitatis?

Respondeo. Etsi ita sentiant Canonistæ: item *Navar. Azor. &c. citati à Laym. l. 1. tr. 4. c. 3.* eò quòd ponant, leges hac tacita conditione ferri, si à populo fuerint acceptatæ, alioqui vim, seu obligationem, non habituras. Verior tamen sententia est Theologorum, leges absoluti Magistratùs non pendere à populi acceptatione, & consensu; sed max ut legitimè promulgatæ sunt, obligare populum ad recipiendum: præsertim in legibus Pontificis, qui suam potestatem non accepit à populo, sed Christo. *Vasq. Suar. Molina, &c.* Unde à *Laym. l. c.* resolyuntur hi Casus.

I. Episcopis ex officio incumbit, novas leges Pontificias, (ut Principibus, Imperatoriis,) promulgare per suas dioceses, atque in usum deducere.

II. Si

II. Si lex in Provincia promulgata sit, sed à majore parte populi non accipiatur, nec observetur, tunc, si legislator id sciat, & taceat, censetur hoc ipso legem revocare. Si verò id sciat, & urgeat observationem, quisque tenetur eam servare; quia potius caput suum, quàm reliqua membra sequi debet.

III. Si Princeps nesciat non recipi, nec deduci ad usum, durat legis obligatio, donec elaboratur decennium: quo elapso, præscriptum est contra eam, sive Imperatoria sit, sive Pontificia, & tunc non amplius obligat. Uti & Lex Ecclesiæ, etsi semel recepta sit, aboletur per præscriptionem, sed annorum plurium, nempe quadraginta.

Navar. Az. Suar.

IV. Si tu legem promulgatam paratus sis suscipere, & datâ occasione etiam observes; sed alii plerique è communitate non recipiant, nec recepturi videantur, tunc saltem ab ea excusaberis per discretionem.

V. Etsi primi Episcopi fortè peccarint, non recipiendo legem, & in usum deducendo, successores tamen eorum, si post longum tempus videant non observatam, credere possunt esse sublatam per præscriptionem.

VI. In dubio, num lex recepta sit, nec ne, præsumendum est pro ipsa; quia factum in dubio præsumitur, si de jure faciendum erat, *vide Azor.*

lib. 5, c. 4. Laym. hic. c. 3. Sal. de reg. d.

ff. 13. s. 3.

DU-

DUBIUM IV.

*An Præcepta etiam humana obligent
sub peccato, & quali?*

Respondeo. Cum Deus sit Dominus noster, atque etiam Superioribus parere nos iusserit, non solum ipse, sed & illi nobis præcipere possunt, & præcipiunt, tum sub pœna, tum etiam sub culpa, sive peccato; idque gravi aut levi, prout & rei præceptæ ad intentum finem necessitas, & materiæ quantitas, & eorum voluntas sese habent, quæ ex eorum verbis, circumstantiis, aut prudentum æstimatione solet colligi. *Ita Theologi communiter. S. Tho. Suar. Salas, &c.*

Unde resolvuntur hi Casus.

I. Graviter peccat, qui deliberatè & in materia magna violat præceptum aliquod Decalogi vel Ecclesiæ.

II. Cum res levis est, non peccat mortaliter transgrediens, etsi superior sub mortali præceperit; quia id eum posse negant, *Suar. Laym. & alii ex communi*, v. g. ne quis frangat silentium, ne edat uvam, ut claudat ostium, &c. quia est res parva, & incapax tantæ obligationis. Nec ipse Deus in materia parva sub mortali obligat. *vid. Less. l. 2. c. 4. d. 9. Salas d. 10. f. 7.*

III. Aliud esset, si materia aliàs levis fieret gravis, ratione circumstantiarum, ut, v. g. contemptus, scandali, magni boni communis, vel finis à legislatore intenti. Sic abstinentia à pomo in Paradiso in se quidem parva, gravissima tamen erat

erat ex circumstantia finis, *Suarez. lib. 3. c. 5.*

IV. Quando materia est gravis, potest superior præcipere sub culpa tantum levi: quia sicut potest nullo modo obligare, non præcipiendo; ita etiam potest obligare sub veniali tantum. Ita *Suar. Less. l. c. contra Vasq.*

V. Potissima signa, ex quibus colligi possit, an lex obliget sub gravi culpa, sunt hæc: I Si materia sit gravis, & non constet in contrarium de voluntate præcipientis. Unde *Cajet. in sum. ver. Cler. docet*, Clericos tantum peccare venialiter, dum contra præcepta Juris positivi, aves & canes sequuntur ad venandum. II. Si verba magnam vim habent, ut, jubemus, interdicimus, in virtute S. obedientiæ, vel vi voti, aut juramenti, vel graviter mandamus, &c. III. Si poena magna adjiciatur, ut excommunicationis, depositionis, maledictionis æternæ, exilii perpetui, mortis, &c. IV. Si ita fert usus & consuetudo, interperitos & timoratos: quia consuetudo est optima legum interpretis, ut patet in lege jejunii Ecclesiastici, & abstinentiæ à carnibus, item communionis annuæ, quas graviter obligare probat *hic Tolet. Lay. c. 14. n. 4. Bonac. p. 7. §. 4.*

CAPUT II.

De subjecto, cui datur Præceptum.

DUBIUM I.

Qua persona praeceptis obligentur.

Resp. Soli subditi ratione utentes obligantur, ita ut eorum transgressione peccent. Quod

Quod addo, propter ebrios, & ad tempus amentes, qui etsi verè iis obligentur, eorum tamen violatione non peccant, defectu advertentiæ rationis, & consensus. Pars prior est communis, & certa. *Fil. tr. 21. cap. 11. qu. 10. Bonac. p. 6. & c. Lay. l. 1. tr. 4. cap. 10.* Posterior est eorundem. Cujus ratio est, tum, quia præceptum cum sit directivum, supponit usum rationis: tum, quia obedientia tantum est eorum, qui ratione & voluntate utuntur: Neque aliàs transgressio ad culpam imputari posset. *Vnde resolves hos Casus.*

I. Legislatores non tenentur suis legibus, ut sic, quoad vim coactivam, & pœnam, sive directè: indirectè tamen, & quoad vim directivam, & ex æquitate quadam, tenentur se tanquam caput, membris conformare. Ita *S. Tho. q. 96. a. 5. ad 3. Syl. Suar. Bon. Laym. l. 1. t. 4. c. 9.* contra *Az.* Tenentur etiam in contractibus, cum reliquis pari conditione uti *vid. Fill. t. 21. cap. 5.*

II. Infideles non baptizati, etiam catechumeni, non obligantur præceptis Ecclesiæ: obligantur tamen hæretici, & alii, qui per Baptismum Ecclesiæ semel sunt subjecti.

III. Etsi pueri ratione utentes, legibus iis Ecclesiæ, quarum materia eorum ætati est conveniens, v. g. confessionis annuæ, secundum *Navar. Henric. & Azor.* item abstinentiæ à carnibus, auditionis sacri, secundum *Sanch. & c.* obligentur, quoad culpam; non tamen quoad pœnas ordinarias, nisi sint puberes, quales sunt masculi anno decimo quarto, puellæ duodecimo, absoluto. Ita *Sotus, Vasq. de pœn. q. 90. a. 2. Salv. Censura.*

IV. In-

IV. Infantibus non baptizatis, & perpetuò amentibus licitè dantur carnes diebus veneris, & imponuntur opera servilia festis; non tamen ebriis, cum legi maneant subjecti; uti nec licitè irritantur amentes ad blasphemandum, lædendum, &c. eò quòd talis actio tribueretur principali agenti, qui alterius opera uteretur, quasi instrumento, v. *Lay. l. 1. r. 4. c. 10. Bonap. 6. c. San. l. Mor. c. 12.*

V. Clerici, cum jure divino sint exempti de potestate civili, ut docet *Bell. l. 1. d. Cleric. c. 28.* non tenentur legibus civilibus directè, & quoad vim coactivam. Unde nec à Principe Seculari puniri possunt. Cum tamen sint membra Reipubl. & alioqui communis æquitas servari non posset, tenentur indirectè, & quoad vim directivam, legibus communibus iis, quæ ad bonum commune spectant, & eorum statui non repugnant; quales, verbi gratia, sunt leges prohibentes, vel irritantes contractum (nisi hæc sint pœnales, tunc enim quia vim coactivam obtinent, eos non ligant,) ideoque peccant contra justitiam, & ad restitutionem tenentur, si frumenta, v. g. vel alia vendant, ultra pretium à Principe statutum. *Ita Molina. Suar. Sal. Tan. vid. Laym. loc. c.* quia Jus Naturæ exigit ut vendant pretio justo: tale autem censetur, quod decernitur lege.

DUBIUM II.

An Peregrini teneantur legibus sui domicili, dum ab eo absunt.

B

Sup-

Suppono I, Præceptum aliud esse locale, quod scilicet certo tantum loco, urbe v. g. vel Parochia obligat; aliud universale, seu juris communis, quod totam ferè Ecclesiam obligat.

Suppono II. Peregrinos propriè dici eos, qui aliquo veniunt animo non manendi, sed tantum subsistendi ad aliquot dies, vel summum per minorem anni partem, ut mercatores, viatores: non autem studiosi, neque ancillæ, quæ veniunt ad serviendum.

Respondeo. Non obligari, *ita Navar. Sanch. Less. l. 4. cap. 3. dub. 8.* Ratio, quia præcepta localia per se & directè respiciunt territorium, eique sunt affixa, atque adeo non obligant nisi existentes intra illud. Lex enim ita fertur; v. g. Festum illud tali loco celebretur: ideoque hic valet illud: *Si fueris Roma, &c.* Addit *Laym. c. II.* præceptum locale exspirare etiam intra proprium territorium in loco exempto, quod is æquiparetur loco sito extra territorium. *Ex quibus resolvit hos Casus.*

I. Si Episcopus sub pœna Excommunicationis vetet lusum aleæ, non obligantur Clerici ludentes in loco exempto à jurisdictione Episcopi. *Bon. p. 6. Lay. cap. II. n. 5.*

II. Si quis die jejunii, aut festo, sit in loco alio, non sui territorii, aut exempto, ubi tunc non est jejunium, aut festum, potest ibi comedere, exercere servilia, *Laym. l. c. cap. II. n. Bon.*

III. Id etiam habet locum in præceptis juris communis, si in loco isto sint usu abrogata, vel non recepta, vel habeatur privilegium. Quare potes

potes v.g. Mediolani primis quatuor diebus quadragesimæ vesci carnibus, cum id ibi liceat. Item in Belgio, sabbathis intra Natiuitatem & Purificationem, vesci carnibus: item in loco, ubi Tridentinum non est receptum, validè (etsi non licet) inire matrimonium clandestinum, *Suarez. Sanch. l. 1. cap. 12. Less. &c.*

IV. Potest quis discedens manè ex oppido, ubi non est ieiunium, vesci carnibus, etsi meridiè rediturus sit domum, ubi est ieiunium; nec tunc ubi domum venerit, tenebitur ad seruandum ieiunium ista die, cum illud iam violauerit, ideoque seruire non possit: tenebitur tamen domi ad abstinentiam à carnibus, cum illa adhuc possit ibi seruari, eò quòd sit diuidua. *vid. Sanch. l. c. Less. c. 12. d. 8.*

V. Si quis abiturus est loco, ubi est ieiunium, sciatque se certò peruenturum vesperi ad locum, ubi non sit ieiunium, tunc etsi non possit ibi vesci carnibus, unde abit; (cum ista abstinentia sit diuidua) potest tamen ibi mane ientare, & meridiè prandere, ut contra quosdam docet, *Less. & Sanch. supra.*

VI. Probabile etiam est, & in conscientia securum, quòd docet *Sanch. lib. 3. de matrim. d. 18. & 1. mor. cap. 12.* contra *Nav. Suar.* peregrinos, antequam excedunt proprio territorio, non teneri implere præcepta, quæ eos ibi deprehendunt; v.g. non teneri cum manè audire sacrum die festo, qui ante prandium venturus sit aliò, ubi non sit festum: quia si mansisset suo loco, ubi præceptum obligabat, poterat differre ad id tempus

pus: quando autem pervenit ad alium locum, desinit obligari. Nec obstat, quòd prævidens impedimentum teneatur prævenire; quia id tunc tantum verum est, quando manente vi præcepti quis est impediendus: hic autem ab obligatione præcepti absolvitur. Contraria tamen sententia, tanquam magis pia, suaderi potest; nisi quid obstet. *Sanch.* 1. *mora. cap. 12. & l. 3. de mar. d. 18. n. 21.*

DUBIUM III.

An peregrini & vagi teneantur præceptis locorum, in quibus morantur?

Resp. Regulariter non tenentur præceptis specialibus illorum locorum. Ita *Laz. Sanch. Azor, König. Less. Regim. Fill.* contra *Navar. Suar. Sa. & c.* (& quoad vagos, etiam contra *Bon. & Sanch.*) Ratio est, quia non potest dari ulla ratio hujus obligationis, cum illi non sint subditi, vel locis, vel superioribus, quorum tales leges fuerunt, ideoque extra eorum jurisdictionem. Nec obstat 1. eos nullis partialium locorum statutis, sed solo jure communi teneri; quia id non est absurdum. Nec 2. quòd vagi, ob delicta admessa, puniri possint: hoc enim consuetudo recepit, ne scelera maneant impunita.

Dixi 1. *regulariter*, quia tenentur quibusdam legibus, maximè quarum violatio cederet in damnum, & injuriam illius loci, in quo morantur, ut etiam iis, quæ sunt de contractibus celebrandis. *Vnde resolves hos Casus.*

I. Tales non tenentur audire Missam, & possunt

sunt opera servilia exercere die istic festo; non tenentur jejunare nec abstinere à carnibus, quando istic est jejunium, & domi suæ non est. Intellige utrumque, secluso scandalo, propter quod Episcopus loci punire posset. *Laym. l. c. t. 3. c. 12. num. 4.*

II. Peregrinis non licet frumenta evehere, vel vendere, supra pretium ibi statutum, noctu arma ferre, &c. si talia ibi prohibita sint. *Panorm. Reg. Sanch. n. 30.*

Dixi 2. *præceptis specialibus*: quia si domi tuæ consuetudine derogatum sit alicui præcepto juris communis, & aliò venias, ubi illud viget, eodem obligaberis. Ratio est, quia lex juris communis est universalis, & obligat omnes sine ordinae ad locum. *Laym. c. 12. n. 3. Unde resolvitur hic Casus.*

Belga aliquis veniens Coloniam, v. g. tenetur istic sabbathis inter Nativitatem Christi, & Purificationem, abstinere à carnibus; quia privilegium ejus comedendi tunc carnes, non est personale, sed locale: ideoque expirat extra locum. *Laym. l. c.*

DUBIUM IV.

An Peregrini teneantur præceptis juris communis, si non sint in usu in loco, ubi morantur?

Resp. Non teneri. Ratio est, quia tunc valet privilegium locale, quo frui possunt omnes, qui in loco morantur. *Ita San. I. mor. c. 12. Suar. Lay. &c. Unde resolvuntur sequentes Casus.*

B 3

I. Si

I. Si Germanus per Hispaniam transeat, potest sabbathis vesci intestinis animalium. Idem si per Belgium, aut Mediolanum iter habeat, potest inter Nativitatem Christi, & Purificationem, in Belgio sabbathis, Mediolani verò quatuor primis diebus Quadragesimæ carnis vesci. *San. Suar. Bonac. p. 6. n. 61.*

II. Si quis ex Diœcesi Catholica, v.g. Hildesio, ubi vetus Calendarium adhuc est in usu, veniat in aliam, ubi novum est receptum, v.g. Monasterium; potest, si ibi Quadragesima præterit, carnis vesci, ut docet *Sanch. l. c. Salas, n. 69, Bonac. n. 64. Less. l. 4. cap. 2. d. 8.* qui tamen contrariam sententiam suadet in praxi, licet hæc tuta sit, ut etiam docet *Laym.*

Addidi *ex Diœcesi Catholica*: quia si Catholicus veniat in terras hæreticorum, ubi alii Catholici non sunt, tenetur ibi servare novum Calendarium, ad vitandum scandalum, & contemptum Ecclesiæ Catholicæ. *vid. Lay. l. 1. t. 4. c. 11. n. 8.*

CAPUT III.

De modo, quo observanda sunt præcepta.

DUBIUM I.

An debeant impleri ex charitate?

Resp. Possunt impleri sine charitate, nisi hanc in substantia includunt; ut v.g. præceptum dilectionis DEI. Ratio, quia tantum præcipitur substantia actus inclusi in præcepto, v.g. ut honoretur parens, non autem finis, modus præcepti, ut

ut docet *S. Thom. 1. 2. q. 100. a. 10.* Interim certum est, requiri charitatem in operante, ut impletio præcepti sit meritoria, juxta *1. Cor. 13. Si linguis hominum loquar. S. Thom. Suar. Sanch.* Unde resolvuntur sequentes Casus.

I. Si quis jejunet, vel intersit sacro, ob vanam gloriam, vel etiam ut furetur, potest nihilominus implere præceptum, etiam peractum ex circumstantiis peccaminosum: quia implet substantiam illius præcepti, licet peccet contra aliud, cui finis ille malus opponitur, ut docet *Sanch. 1. mor. c. 14. Lay. l. 1. t. 4. c. 4. n. 6. Card. de Lugo dis. 22. s. 2. n. 23.*

II. Simili ratione impletur votum, juramentum DEO factum, pœnitentia sacramentalis, licet actus ipse sit peccatum *Idem l. cc.*

DUBIUM II.

An ad impletionem præceptorum, requiratur intentio iis satisfaciendi.

Resp. Quod non. Ita *Sanch. Vasq. 1. 2. q. 100. a. 9. & alii communiter.* Ratio est, quia lex tantum præcipit liberam operis externi executionem, v. g. auditionem sacri; non autem, ut alio peculiari actu quis velit, vel intendat præcepto satisfacere, sive, ut alii loquuntur, præcepta non obligant ad obedientiam formalem, hoc est, ut aliquid fiat quia præcipitur, sed tantum ad materiale, sive ut fiat quod præcipitur. *vid. infr. l. 3. r. 3. c. 1. d. 3.* Unde resolvuntur sequ. Casus.

I. Qui alicujus præcepti immemor, illud implevit, v. g. ignorans esse diem festum, liberè tamen interfuit sacro, is satisfecit, Neq; ut quidam

volunt, necesse est, ut postea intelligens esse diem festum, velit tunc satisfacere per Missam auditam, quia implevit substantiam actus præcepti. *S. Tho. Hen. Fill. t. 1. c. 7. q. 7.*

II. Is votum, juramentum, & pœnitentiam sacramentalem verè implet, qui opera promissa, vel injuncta exequitur, etsi non habeat intentionem implendi; modò tamen non applicet ea pro alia re. Ratio, quia vota, &c. sunt leges quasi particulares, quas homo sibi, vel alteri imponit; unde tantum obligant ad substantiam actus. *Suar. An. Less. Lay. n. 6.*

DUBIUM III.

An satisfaciat præcepto, qui faciens opus, expressè intendit per illud non satisfacere.

Resp. Satisfacit. Ita *Suar. Val. Vasq. l. c. & Less. l. 2. cap. 7. dub. 10.* contra *Navar. Azor, &c.* Ratio est, quia præcepta tantum obligant ad substantiam operis injuncti; ergò illa posita, non est in potestate operantis, ut non satisfaciat. Nec refert 1. quòd actus non operentur ultra intentionem agentis; quia id intelligitur, quando est in potestate operantis, v. g. satisfacere vel non. Nec 2. quòd, qui debet alteri centum, non satisfaciat obligationi, si liberali donatione det ducentos. Nec 3. quòd voto obligatus ad recitandum rosarium, si recitet animo non implendi, non satisfaciat. Ratio, quia hæc & similes obligationes proveniunt ex voluntate promittentis, qui sicut ab initio debitorem se liberè

con-

constituit, sic in debito liberè permanere potest: obligatio autem parendi legi, provenit ex voluntate legislatoris, ideoque non extenditur ultra ejus intentionem, & voluntatem, nempe ultra substantiam operis præcepti. *Kön. n. 309. v. Less. l. e. & Lay. hic.* Unde resolvuntur sequentes Casus.

I. Sacerdos, qui legit Horas non ea devotione, quâ voluit, ideoque proposuit ad satisfaciendum præcepto repetere, etsi deinde non repetat, satisfecit tamen præcepto. *Suar. Kön. Card. de Lugo, &c.*

II. Audiens sacrum die festo, quod scit esse ultimum, (vel, si non sit ultimum, intendens non audire aliud) licet intenderit non satisfacere, verè tamen satisfecit præcepto de audienda Missa, etsi peccarit contra aliud præceptum, quo quis tenetur esse subditus legislatori. *Cardin. de Lugo l. c.*

III. Is, qui sacrum audivit die festo, legit Horas Canonicas, absolvit poenitentiam sacramentalem, cum animo non satisfaciendi, non tenetur postea mutare voluntatem, ut velit per præcedens opus satisfecisse: quia verè satisfecit, *Sanch. Salas, d. 9. n. 33. Cardin. de Lugo de Euch. di. 22. f. 1. n. 21.* contra *Suar.*

DUBIUM IV.

An ad impletionem præceptorum requiratur intentio, seu voluntas faciendi id, quod præceptum est?

Q 5

Resp.

Resp. Quòd sic. Ratio est, quia cùm lex detur hominibus, non brutis, ideoque humano modo sit implenda, hinc impletio omnis præcepti, five humani, five divini, debet esse actus humanus conjunctus cum libertate, & voluntate operantis, id est, ut velit, five intendat facere hoc, quod est præceptum; v. g. audire sacrum, jejunare, &c. Est communis. *vid. Vasq. l. 2. q. 100. n. 9. Suar. Sanch.* Unde resolvuntur hi Casus.

I. Qui audivit sacrum die festo ebrius, dormiens, aut impositus quomodocunque, aut nefcius quid aggrederetur aut vellet facere, tenetur postea compos sui factus, audire aliud sacrum. *Suar. Sanch. Salas. d. 9. n. 11.*

II. Is, qui audivit sacrum, jejunavit, &c. profusus violenter coactus, non satisfecit; non enim fuit actus humanus, defectu voluntarii. *Vasq. Suar. Azor. Fill. n. 212.*

Dixi, *profusus violenter*: Quia si famulus, v. g. metu Domini, aut puer metu Magistri, sacrum audiat, (esto non sit auditurus, si Magister abesset,) is, etsi perversa voluntate illa peccet, præcepto tamen satisfacit. Ratio, quia metus non tollit libertatem. *San. Sal. l. c. Lay. l. 2. t. 4. c. 4. n. 12.*

III. Recitans Horas sola intentione legendi, vel addiscendi, non satisfacit, uti nec ille, qui vadit ad sacrum, tantum ut oculos pascat, cum alio colloquatur, vel expectet amicum. *Card. de Lugo l. c. n. 25.*

IV. Nec satisfacit is, qui tantum fictè confitetur, v. g. orat, &c. quia non ejus fictio, sed opus præceptum est.

DU-

DUBIUM V.

An duplici præcepto, uno actu, vel diversis actibus, eodem tempore possit satisfieri?

Resp. I. Uno actu diversa præcepta simul impleri possunt: nisi aliud colligatur ex mente præcipientis. Patet ex praxi quotidiana: qui enim obligatur ad Horas ratione ordinis & beneficii, satisfacit una recitatione. *Sanch. l. 1. c. 14. Sal. Bon. p. 10.* Unde resolvuntur hi Casus.

I. Cùm Dominica & festum incidunt in eundem diem non teneris audire duo sacra.

II. Votum & Pœnitentia in confessione iuncta, plerumque non implentur per actum aliàs debitum; quia hæc plerumque non est mens votantis, & Confessoris. *v. Suar. tom. 4. in 3. p. San. 1. mor. c. 14.*

Dixi, *plerumque*: quia subinde Confessarii iungunt opus aliàs præceptum.

III. Qui alteri ex pluribus obligationibus, debet centum v. g. non satisfecit, si semel dat centum: quia in debitis iustitiæ, attenditur æqualitas rei ad rem: non potest autem unum centum, æquale esse debitis plurium centum. Unde in his alia est intentio, & mens obligantis. *Sanch. Sal. l. c.*

Resp. II. Potest quis eodem tempore diversis actibus duplici præcepto satisfacere, dummodò unum non impediatur alterum. Est communis. Et ratio, quia plerumq; temporū diversitas non præcipitur. *Suar. Az. p. 1. l. 7. c. 5. San. l. 1. c. 14.* Unde resolv.

I. Potest quis eodem tempore audire Missam in festo præceptam, & simul legere Horas, vel alias orationes, voto, aliâve ratione debitas. *Bon. p. 10. n. 8.*

II. Potest item, qui tenetur audire duas Missas, eas audire simul, imò etiam tres, ut docent aliqui, dum simul in pluribus altaribus fiunt. *San. 1. mor. cap. 14. n. 12. Major in 4. dist. 18.*

DUBIUM VI.

An, qui uno actu violat plura præcepta, committat plura peccata?

Resp. Si violet præcepta materialiter tantum diversa, ita ut licet sint plurium legislatorum, habeant tamen motivum formale idem, & versentur circa materiam eandem numero, cum iisdem circumstantiis, unum tantum peccatum committit: si verò præcepta sint formaliter diversa, ob motiva proxima specie distincta; vel versentur circa materiâ numero diversam, committet plura peccata; quia sunt obligationes, & malitiæ diversæ. *Ita Sanch. l. 9. de matr. d. 15. Vasq. l. 2. d. 9. Salas, Card. de Lugo d. 16. num. 245.*
Unde resolvitur.

I. Qui non jejunavit die vigiliæ, incidentis in Quadragesimam, aut neglexit sacrum festo incidente in Dominicam, unicum commisit peccatum, satisque est confiteri de jejunio, & sacro uno: quia in his præceptis unica est ratio formalis, & motivum proximum, v. g. in priore maceratio carnis, in posteriore cultus Dei. *Lay. Sanch. Card. de Lugo l. 6.*

II. Qui

II. Qui violat votum, & juramentum, vel votum, & præceptum Ecclesiæ de eadem re, duplicem malitiam committit, ac proinde id in confessione explicandum est: quia voti observatio præcipitur, ut fides Deo debita servetur: juramenti autem, ne Deus vocetur in falsum testem: & sic duæ sunt hic rationes formales; uti & sunt in omissione Missæ, quæ & propter festum, & ex injuncta pœnitentia audiri debet. *Card. de Lugo l.c.*

III. Si ligatus cum ligata adulteretur, duplex peccatum injustitiæ committitur, unum contra propriam uxorem, alterum contra maritum adulteræ: uti etiam, si quis uno actu occidat plures, sunt plura homicidia; quia in istis materia est numero diversa, *Lay. l. 1. t. 2. c. 10. n. 3. Sanch. Card. de Lugo l.c.*

CAPUT IV.

Quæ excusent à transgressione præcepti?

DUBIUM I.

An ignorantia excuset?

Resp. Si sit invincibilis, excusat; quia nemo peccat, nisi actu voluntario: hic autem cognitionem præsupponit. Si autem sit vincibilis, & culpabilis, non excusat; qualis est, cum poteras, & tenebaris scire, aut discere, & in mentem veniebat dubitare, nec studuisti intelligere. *S. Aug. S. Thom. Sanch. 10. mor. cap. 16. & ceteri communiter contra Palaum.* Unde resolvitur,

B 7

I. Si

I. Si quis die jejunii nihil cogitans de præcepto, coenat aut carnes comedat, non peccat: similiter in aliis; ut si occidas hominem, putans esse feram. *Bon. q. 8. p. 3.*

II. Si in aliqua re tantum ad vertas malitiam unius generis, illam solam contrahis, ut v. g. si quis cognoscat foeminam, quam scit non esse suam, ignorat autem esse consanguineam, is fornicationem tantum, vel adulterium committit, non incestum. *Lay l. 1. t. 2. c. 4. Bon. l. c.*

DUBIUM II.

An metus excuset?

Resp. Si ex metu facis, quod simpliciter malum est, peccas quidem; minuitur tamen per metum malitia: quia minuitur libertas. Interim sæpè fit, ut præcepta quædam non obligent, cum eorum observatio cederet in grave alicujus incommodum: & tunc, si ex metu talis incommodi quis tale præceptum omittat, non peccat, cum præceptum non liget. Est communis. *Vnde resolv.*

I. Præceptum naturale negativum, prohibens rem intrinsecè malam, non licet violare, ne quidem ob metum mortis.

II. Metus gravis, v. g. mortis, &c. sæpè non tantum excusat à præcepto positivo, tam divino, quàm humano; sed quandoque etiam ab affirmativo naturali, & sic (ut *Sanch. 1. mor. c. 18.*) non tenetur quis cum periculo vitæ integrè confiteri, servare depositum, implere votum, succurrere proximo extremè indigenti. *Bec. tom. 2. l. 3. cap. 6.*

A. 207

Azor. l. p. l. 1. c. 11. Lay. lib. 1. t. 4. c. 14. Excipe tamen casum, de quo *infra l. 2. t. 3. c. 2. d. 1.*

III. Si observatio legis humanæ necessaria sit ad conservandum bonum, aut averrendum malum commune, quòd pluris sit, quàm vita propria, tunc lex illa obligat cum periculo vitæ, ut, v. g. si dux mandet militi non discedere ex statione, item, si peritura sint animæ, nisi Pastor adeat ægros tempore pestis. *Lay. l. c.*

IV. Alioqui nulla præcepta humana, etiam Ecclesiastica, per se obligant cum periculo vitæ, aut similis incommodi. *vid. Sanch. t. mor. c. 18.* ut, si v. g. cogaris metu mortis contrahere cum consanguinea, in gradu prohibito lege Ecclesiastica, posses contrahere (in speciem) non tamen posses consummare: quia cum matrimonium esset irritum, fornicareris, quod intrinsicè malum est. *Sanch. de matr. l. 7. d. 5. n. 4.*

V. Per accidens interim accidere potest, ut lex humana obliget cum periculo vitæ, ratione alterius præcepti juris naturalis, aut divini concurrentis, ut v. g. si quis cogere vellet transgredi præceptum Ecclesiæ, in odium fidei, vel contemptum Religionis. *vid. Sanch. l. c. Kön. 3. p. t. 2. d. 13. dub. 12.*

DUBIUM III.

An excuset impotentia totius, vel partis?

Resp. I. Cum ad impossibile nemo teneatur, certum est, quòd impotentia excuset, etiam illa, cui antè causam cum peccato dedisti; dummodo
dc

de hoc doleas. Quare id præcipuè hîc dubitatur, an, qui non potest implere totum, teneatur ad partem?

Resp. II. Si præceptum tale sit, ut commodè possit, aut soleat dividi, atque in ejus parte salvetur ratio seu finis præcepti, tunc qui non potest servare totum, debet servare partem, quam potest. Quòd si verò non salvetur ratio præcepti in parte, neque id commodè possit, aut soleat fieri, tunc qui non potest totum, (hoc est tantum, quo moraliter impleri censetur integrum præceptum,) is non tenetur ad partem. Quæ omnia æstimanda sunt, 1. ex intentione legislatoris. 2. ex ratione, fine, & materia legis. 3. ex judicio prudentum. 4. ex communi usu. *Ita San. 1. mor. c. 19. Laym. l. 1. c. 4. c. 19. Unde resolvuntur hi Casus.*

I. Qui non potest legere omnes Horas, debet dicere eas, quas potest: quia dividuæ sunt. *Lay. l. c. Bon.*

II. Qui in Quadragesima non potest jejunare, debet abstinere à carnibus, si potest; aut qui non potest omnibus diebus, tenetur iis, quibus potest. *Ita Lay. l. c. & Bon.*

III. Qui potest notabilem partem sacri (v. g. usq; post consecrationem) audire, aut Horarum dicere, aut commodè potest cum alio (& solet) teneatur; alioquin non. *Ibid. v. infra de Horis.*

IV. Si quis carens Breviario, pauca ex Horis sciat memoriter, non tenetur ea dicere. *Ibid.*

V. Qui obligatur visitare limina Apostolorum Romæ, & scit se eò pervenire non posse, non tenetur

netur ingredi iter; quia nec finis, nec ratio præcepti salyatur. *Ibidem* & *Suar. Azor. Bon. d. 1. q. 8. p. 1.*

DUBIUM IV.

An excuset dispensatio?

Resp. In jure humano dispensatio legislatoris, vel parem potestatem habentis, facta ex justa causa, excusat à transgressione præcepti. Est communis. *Sanch. Az. 1. p. l. 5. c. 15. Salas d. 20.*

Ratio est, quia cum sit author suæ legis, potest quemvis excipere. Dixi 1. *ex justa causa*: quia si temere, & sine causa dispenset, tenet quidem dispensatio, peccat tamen tam dans, quam petens dispensationem, contra jus naturale, dictans partem debere conformari suo toti, nisi justa causa excuset. *Sanch. l. 8. d. 18. Suar. Fill. n. 438.* & quidem ut vult *Suar.* moraliter, venialiter, ut *Ponzius* apud *Dian.* quem v. p. 8 t. 3. R. 8. 9. & 10. Si dubitet, an causa sit justa, posse dispensare, vult *Sanch.* contra *Bonac.* qui dicit peccare. Et si autem causa sit justa, non tamen tenetur dispensare, nisi cum vel jus præcipit ex ea causa dispensare, vel necessarium est ad commune bonum, vel spirituale poenitentis, vel ad avertendum grave damnum, aut publicum scandalum, & sine dispendio fieri potest, *Dia. p. 8. t. 3. R. 27. & 28. cont. Suar. Sanch. &c.* Dixi 2. *legislat.* quia dispensatio inferioris in lege superioris, sine justa causa, invalida est, ac proinde non excusat à transgressione præcepti. Ratio, quia, qui nomine alterius sine causa dispensat, dissipat. *Suar. l. 6. c. 19. Sanch. l. 8.*

l. 8. de matr. d. 17. Validè autem & licitè inferior potestate ordinaria dispensat ex justa causa in lege Superioris, 1. Circa levia, hoc est, quæ sub mortali non obligant, etsi facilis sit ad Superiorem recursus. 2. Circa ea, quæ frequenter occurrunt, verbi gratia, in jejuniis, celebrandis festis, &c. 3. Circa ea, quæ ita sunt propria uni communitati, ut non convenient aliis. 4. Quando recursus ad Superiorem difficilis est, sive, quando est necessitas, & periculum in mora, *Dian. p. 8. t. 3. R. 12.*, ex *Gran. Salas, Gordon. & Palao*, qui addit; 5. Si consuetudo præscripserit ut inferior dispenset. *v. Dian. l. c. R. 95.* Quando est dubium negativum, an casus egeat dispensatione. Quo casu, secundum *Palaum*, non opus est dispensatione, cum præsumptio sit pro libertate, *Barb. Dian. p. 3. t. 6. R. 28. p. 4. t. 3. R. 46. p. 8. t. 3. R. 72. & 95.* Unde resolves.

I. Pontifex sine justa causa non potest dispensare in lege Dei, nec Episcopus in lege Ecclesiæ. *Sanch. d. 17. n. 3. Suar. Vasq.*

II. Dispensatio in voto, vel juramento, sine justa causa etiam à Papa facta, est invalida, ut *San. Suar. ll. cc.*

III. Valida est, si Superior per errorem justam causam arbitretur, aut etsi non arbitretur, (& temerè dispenset) re ipsa tamen sit, *Sanch. l. c. Azor, Sa. Salas, n. 81.* Similiter si dispenset, causa, quæ revera legitima est, non præcognita, probabiliter tamen valere docet *Sanch. Dian. p. 8. t. 3. R. 19. 21. &c.* contra *Azor.*

IV. In dubio de valore dispensationis, validam cense-

cenferi, eò quòd præsumatur in favorem actus ne pereat, probabile putat *Sanch. &c.* cum *Dian.* p. 3. t. 6. R. 9. p. 4. t. 3. R. 45. 64. p. 8. t. 3. R. 62. contra *Molin. &c.*

V. Habens potestatem generalem dispensandi, potest etiam secum dispensare directè & immediatè *San. Dian.* p. 8. t. 3. R. 16. contra *Suar.*

VI. Valet dispensatio obtenta per vim, aut metum, (modò causa sit iusta) Item data sine ullis verbis, solà mente. *Turrian. Dian.* p. 8. tr. 3. R. 17. 76. p. 4. t. 4. R. 118.

VII. Qui impetravit dispensationem (v. g. in impedimento dirimente matrimonium) & per ignorantiam, vel simplicitatem expressit causam falsam, cum validè contrahere matrimonium, dicit *Pontius de matr. l. 8. c. 16.* ex *C. Cum inter.* Sed contrarium tenet *Paulus t. 1. t. 3. d. 6. p. 16. §. 5.* ex *Cap. sup. lit. v. Dian.* p. 8. t. 3. R. 69.

VIII. Subditus bonà fide dispensationem petens, rationibus Superiori allatis, potest, dispensatione impetrata, esse securus, *vid. Laym. l. 1. t. 4. c. 22.*

IX. Peccat, qui aliquem inducit ad dispensandum sine causa, vel allegata falsa causa. *Nav. Sanch. 18. de matr. n. 8. Fill. t. 10 n. 314. Salas d. 20. f. 6. v. 58.* qui addit, id verum esse, etsi dispensans excusetur ob bonam fidem.

X. Dispensatio potest impetrari non tantùm pro ignorante, sed etiam invito, quando necessitas exigit. *Sanch. Beia* contra *Suar. v. Dian.* p. 8. t. 3. R. 86. 87. Id tamen locum non habet in ea, quæ impetratur ex Pœnitentia Romana, nisi impe-

impetretur à personis conjunctis, vel consanguineis intra quartum gradum, vel saltem à Confessario, *Marcus Leo in praxi p. 1. f. 34.*

Quæres. An cessante causa dispensationis, cesset ipsa.

Resp. Pro hoc servient sequentes Regulæ.

1. Si tantum impulsiva, seu minus principalis causa cesset, manet dispensatio.

2. Et si cesset pars causæ motivæ, seu principalis, manet dispensatio. *v. Dian. p. 8. t. 3. R. 62.*

3. Si commissæ facultate dispensandi priusquam dispensetur, cesset omnino causa principalis, nulla est dispensatio.

4. Si dispensatione redacta ad actum irrevocabilem, cesset tota causa, non idè cessat, vel vim amittit. *v. g.* dispensatum fuit in impedimento consanguinitatis, propter paupertatem fœminæ, licet contracto matrimonio divitias obtineat, non est irritum. Idem est si beneficium per dispensationem obtinueris, & postea cesset causa, ob quam dispensatum fuit.

5. Si facta dispensatione cesset omnino causa finalis, & actus possit facilè revocari: *v. g.* dispensatum est in voto castitatis propter vehementes tentationes, quæ postea cessant, an reviviscat votum? vel in præcepto recitandi horas, jejunandi, &c. propter infirmitatem, & postea convalescit, an teneatur recitare, jejunare? &c. Affirmat *Sanch. Amicus, Portel. Bonac. Leon. &c.* quia aliàs non esset justa. Negativam tamen sententiam probabilem, & in praxi tutam esse censet *Dian. p. 8. t. 3. R. 24. ex Sal. Gran. &c.* si quidem dispen-

dispensatio fuerit absoluta: quia obligatio legis semel extincta non reviviscit: & quod destructum est, non reproducitur, nisi ab eo; qui producere potest. v. *Suar. de leg. c. 22. Laym. Præpof. &c.* qui rectè id concedunt; quando non est de re dividua & successiva; alias negant. Unde supposita probabilitate sententiæ negativæ, *Gran. Dian. &c.* sequentes Casus (in quibus tamen alii melius contrarium sentiunt) resolvunt.

I. Cum quo dispensatum est propter morbum in esu carniū, potest vesci, licet omnino convalescat.

II. Cum quo propter infirmitatem dispensatum est in voto religionis, postquam convalescit, non tenetur. *Dian p. 6. r. 7. R. 45.*

III. Cum quo propter oculorum infirmitatem dispensatum fuit in onere recitandi horas; etsi convalescit, non tenetur legere.

APPENDIX.

De dispensationibus S. Pœnitentiariæ.

Quia ex officio S. Pœnitentiariæ multæ dispensationes (& gratis quidem) impetrari possunt, saltem pro foro conscientie, operæ pretium censui, quædam circa hujus rei praxin pœnitentibus & Confessariis utilia hinc subnectere.

Et quidem tria potissimum circa hanc rem requiri possunt. I. Circa materiam, & causas, in quibus nimirum casibus dispensationes istæ concedi soleant. II. Circa formam literarum Pœnitentiæ, quibus dispensatio Confessario committitur

titur, quarum verba nonnulla, quæ difficultatem pariunt, explicanda sunt. III. Circa ipsam executionem dispensationis, quæ nimirum in ea observanda sunt. De quibus ex *Bonac. Diana p. 4. t. 4. R. 71. & p. 8. t. 1. R. 103. &c. usq. ad R. III. & Marti Pauli Leonis volumine integro ea dore edito.*

Resp. I. In triplici materia (pro cuius diversitate, diversa quoque est forma) dispensationes, sive gratiæ istæ concedi solent.

Prima, est in Votis : v. g. ut votum religionis, ob inopiam parentum, vel fratrum, similive causa; licet differre: ut quis à voto simplici castitatis, vel etiam religionis (postquam matrimonium contraxit) absolvatur ad manendum in matrimonio, debitumq; licitè petendum: ut à voto religionis (ob debilitatem virium, per quas ejus onera ferre non possit, aut ob metum incontinentiæ, aut dotis defectum) absolvatur in ordine ad contrahendum matrimonium.

Secunda, In impedimentis occultis matrimonii: sive ea sint impedientia tantum, sive etiam dirimentia; sive matrimonium cum iis publicè contractum sit, sive contrahendum, dummodò de eo privatim fuerit actum & conclusum, præsertim in bona fide: sive etiam quando contracto superveniunt. Circa quæ *Notandum* 1. Impedimenta occulta dici, quæ vel nulli nota sunt; vel licet uni alterivè innotuerint, ad forum tamen contentiosum non sunt deducta. 2. Et si aliqua impedimenta, v. g. cognationis spiritualis, natura sua sint publica, cum contrahantur in facie Ecclesiæ: fieri tamen potest per accidens, ut sint occult-

occulta, v.g. 1. ob diuturnitatem temporis, ex quo sunt contracta. 2. ob distantiam loci à loco contractæ cognitionis. 3. per mortem eorum, qui fuerunt conscii. 4. per ignorantiam hujus contractionis.

Tertia, In variis censuris, ut, excommunicationibus, suspensionibus (item irregularitatibus) præsertim occultis, ad absolvendum ab iis, dispensandum, rehabilitandum, &c. Item ad condonandam obligationem restitutionis ob horas neglectas; ad commutandum onus recitationis horarum; eligendum Confessorem etiam pro reservatis, transeundum ad aliam religionem, sive ordinem (pro utroque foro) etiam post apostasiam à suo.

Resp. II. In formulis frequentioribus ipsius Brevis Apostolici, verba quæ substantialia continent, & difficultatem habent, sunt hæc.

1. *Si est ita, vel, quatenus si ita est.* Quorum sensus est; si preces veritate nitantur, præsertim tempore datarum literarum Apostolicarum. Requiritur autem veritas rerum narratarum principaliter quoad essentialia facti, v.g. affinitatem esse contractam; incestum commissum, & actum sive tractatum esse de matrimonio (intellige perfectè, ita ut in id utrumque consenserint) & periculum revelationis ac scandalum imminere. Secundariò autem requiritur quoad accidentia, v.g. bona fide actum esse; & similia, quæ tantum sunt impulsiva, & sine quibus nihilominus conceduntur tales dispensationes: unde et si in iis, vel aliis parvi momenti sit erratum in peti-

petitione, gratia nihilominus est valida. *vide M. Leon. p. 2. f. 226. & p. 3. f. 391.*

2. *Periculum immineat revelationis.* Ad hoc enim ut subsistat dispensatio, requiri, ut sit periculum ne reveletur impedimentum (intellige, quando id in formula exprimitur) si non subsequatur matrimonium, docet *M. Leo p. 2. f. 230.* Periculum autem hoc non importare necessariam detectionem, sed tantum probabilem & moralem credulitatem, futurum, ut si resiliatur à matrimonio contrahendo, & hujus causæ assignari non possint, ex vehementi suspitione, & curiosa inquisitione detegatur. *v. l. c. f. 233.*

3. *Et scandalorum.* Quo nomine intelligitur gravis infamia, ex qua deinde sequantur contentiones, minæ, pugnæ, &c. *Leo f. 130. & 317.*

4. *Ut dicta muliere de nullitate prioris consensus certiorata, &c.* Clausula hæc est substantialis, ut nimirum si dispensandum sit in impedimento dirimente, cum quo matrimonium contractum fuit in facie Ecclesiæ, conjux ignorans illud impedimentum fiat certa de nullitate prioris sui consensus, & novum validumque liberè præster (ita tamen ut in cognitionem occulti impedimenti non veniat) *Leo p. 251. Dian. p. 8. t. 3. R. 110.* Sufficit autem ut istum consensum præstent inter se secretò, nemine præsentem per verba, vel signa sufficientia, v.g. copulam maritali affectu. Neque debet Executor dispensationis eos coram se, & testibus iterum copulare. *Leo p. 552.*

5. *Postquam dicto sacerdoti, si nondum satisfecerit.* Verba hæc solent esse in facultate absolvendi

ab

ab excommunicatione, v. g. ob percussionem Clerici: & important conditionem prius satisfaciendi parti læsæ quàm possit absolvi, hoc est, compensandi injuriam, expensas, & omnia damna, quæ ob percussionem illam incurrit, quorum æstimatio committitur. Executori dispensationis, neque ab ejus obligatione liberatur percussor per hoc, quòd percussus injuriam remiserit. v. *Leon. p. 382. 384.* Si autem non possit in præsentem satisfacere, sufficit si juratus promittat se facturum, cum primum poterit.

Resp. III. Circa praxin, sive executionem hujus dispensationis, hæc scienda.

1. Literæ S. Pœnitentiariæ diriguntur ad oratorem, hoc est, ad ipsum, qui dispensationem (per se, vel alium) petit, qui non debet eas resignare, sed eligere Confessorem talem, quali inscribuntur, qui eas sibi ab oratore traditas resignet, legat, & deinde cum eo secundum commissionem dispenset. Licet verò quocunque casu ab alio aperiantur, non idèò carent effectu. *Salus, Dian. p. 8. r. 3. R. 103.*

2. In confessore hoc requiritur, 1. ut sit approbatus ab Ordinario territorii, in quo dispensaturus est. 2. Ut sit Magister sive Doctor in Theologia, vel Jure Canonico, promotus in Academia; vel Religiosus habens privilegium, quale concessit Gregorius XIII. Anno 1582. Confessariis Societ. Jesu, quos Generalis; vel alius Superior de ejus licentia ad id designarit. 3. Ut specialiter ad hoc sit electus ab oratore, hoc est, eo, cum quo dispensandum est: qui tamen semel electum, nisi
C depre-

deprehendat ignorantem, mutare non potest. *Leon. f. 22 Dian. p. 8. t. 3. R. 104.* Contrarium tamen docet *Sanck. & Perez de mat. d. 48. f. 5. n. 7.*

3. Confessor ad id electus. 1. Debet dispensare in ipsa confessione, vel saltem immediate post. *Dian. p. 4. t. 4. R. 7. Leon. p. 1. f. 54. & 28.* 2. Debet causæ cognitionem, quando ea in Breui exigitur, essentialiter præmittere, per diligens examen pœnitentis; nisi habeat antè perspectam, quia non est merus Executor, sed Judex, cui delegatur potestas dispensandi, 3. In ea debet credere illi, etiam sine testibus & juramento, nisi aliunde sciat esse falsam, tunc enim dispensare non debet. *Leo Dian. p. 8. t. 3. R. 108.* 4. Opera in ipso Breui præscripta etsi possit moderari, non tamen condonare. 5. Etsi non præscribantur certa verba ad dispensandum, debet tamen servare formam à Rituali Romano probatam, & post verba ista, *Absolvo te à peccatis tuis*, addere: *Et eadem auctoritate declaro, te in dicto matrimonio manere, & debitum conjugale reddere posse, & debere: nec non dispenso tecum, ut idem debitum etiam exigere licite valeas, in nomine Patris, &c.* Si verò sit absolvendus ab excommunicatione, vide *formul. inf. l. 7. c. 1. d. 6.* 6. Absoluta dispensatione debet lacerare literas, præcipuè sigillum, ita ut ad probandum servire non possint: aliàs incurrit excommunicationem majorem. *Leo f. 239.* Laceratio tamen ista non est de substantia: quia tantum intenditur, ut non suffragentur in foro externo. 7. Nullo modo debet attestacionem dispensationis factæ, neque ipsum Breve, seu diploma reddere, cum pro solo

solo foro conscientiaë debeat servire. 8. Nihil debet accipere, ne quidem via compensationis pro dispensatione, etiam pro foro externo facta, ideò enim inscribitur, *gratis ubiq;*: aliàs incurrit ipso facto excommunicationem majorem. *Gavant. Dian. l. c. ex declar. Cardin.*

Ex dictis resolvuntur sequentes Casus.

I. Confessor pro hac dispensatione eligi non potest, qui tantum est Doctor Ordinis, vel Professor, vel Licentiatus Theologiae: quòd enim hic in favorabilibus veniat nomine Doctoris, tantum intelligitur de iis, quæ ratione exercitii, non quæ ratione dignitatis committuntur. *Leo p. 1. f. 21. Dia. p. 4. c. 4. R. 41.*

II. Ex privilegio Societati Jesu concessio, alii etiam Medicantes eligi possunt, ob communicationem. Debent tamen tam hi, quam isti specialem ad hoc habere facultatem à suis Superioribus: aliàs dispensatio erit nulla: *Ita Aust. cit.* Et patet ex dictis.

III. Confessor debet ita examinare poenitentem, ut cognoscat, & quidem distinctè, merita causæ, possitq; inter ea discernere: ideò enim inscribitur, *Viro discreto*. Præcipuè autem debet inquirere, an preces nitantur veritate: quia gratia non conceditur simpliciter, sed sub conditione, ideoque solet addi clausula. *Quatenus si ita est: vel, si ita esse repereris v. Aust. cit.*

IV. Is qui dispensationem petit, debet Executori ad id electo confiteri: nec sufficit, ante ei confessum fuisse. Patet ex dictis. *Leo f. 28. Dian. p. 4. t. 4. R. 71. Regin. Pont. contra Sanch. Salas. Perez, Pal.*

Palaum: quorum sententiam non amplius esse probabilem docet *Fill. Escob. Lezan. Dian. l.c. p. 8. t. 3. R. 105.*

V. Commissio hujus dispensationis non expirat morte Pœnitentarii concedentis, re integra: quia est gratia non facienda, sed facta in favorem oratoris, cui jus quæsitum est; & Executor est dispensator necessarius, si quidem preces nitantur veritate. Neque etiam morte Pontificis: tum ob rationem allatam: tum quia officium majoris Pœnitentarii non expirat morte Pontificis. *Dian. p. 8. t. 3. ex Suar. Sanch. Garc. &c. contra Navar. Bon. &c.*

